

Naplójegyzetek

(Pozsony) A visszaszoruló Óvárost-romgyűrűbe fogják a lakótelepek, egyiknek a pusztulása, másiknak a terjeszkedése gyors. A tereteken a hosszúra nyúlt nemzeti heroizmus szobrai; Hviezdoslav, Gottwald — robotzsutak és kevésbé egyének. Mi azonban nem ide jöttünk, hanem az országgyűlések városába, amely a Mihály-kaputól a koronázó templomig tart: néhány száz lépés az út. A reformkorba méssé találnak vissza, másfél száz évnnyire van innen.

(Holan) A magyar könyvesboltban Grendel Lajossal találkozunk, egy költőt a modern cseh líra egyik fenomenáit. A legenda jobban hozzájárul az írásokhoz, mint a művek, az a hátszáguk, onnan lépnek elő. Vladimír Holan-nak kétszer kellett elhallgatnia: előbb 1939 és 1945, majd 1949 és 1963 között. 1968 után önkéntes szobafogságba vonult, nem hagyta el többé a házat. Ez a történelem nyoma a költészetben: az elhallgatások, a költő kezényoma: a művek, Remekművek az életműből: az elejéről a „Kora tavasz” a közepéről az „Éjszaka Hamlettel” a végéről a „Fel”, az „Ütközben”, a „Kérdőjel” a „Falun”

„Vetkőzi kérget a fa, s szélkakas csikordul, mint kés a keményre szikkadt kenyérben. Ha elég, hogy élsz, kúvikolást hallasz, s azon túl/ csak az éjt, mely mancsára dölve nő észrevétlen./ Majd elkülöníti az is képeit./ mi szárnyán vonszol töredékeket!/ De mert a hős mögötti térre emlékezik./ az idő csak jövendő lehet.”

Gondolati fejelem és útvesztő. A gvendőt szorosan a kézben tartja a kocsis, de a lovak labirintusban futnak.

(Prága) A toronyból letaszítás városa. Az utolsóval Európától lökte el magát Bohémia, a Szent Vitus-székesegyház, a Károly-híd azonban ma is oda ível, aki álmegy a Vltaván, vagy elsielt a gótikus vízközpő szörnvek alatt: Európába tart. Közel ide a hatalmas felvonulási tér, százötven zászlótartó rúddal, elől az emelvény — ugyanaz, mint bárhol ebben a régióban: itt ért véget a történelem. Lébiünk be előle a székesegyházba: a karcsú ívek közt barokk oltárok, kövér, arany angyalok: egy önelégült korszak túlélő, most inkább menekültek itt, mint birtokfogalók. A folyó túloldalán van a Zsidóváros. Az egyik zsinagógában a középkori rabbik, Löw, Mardecháj Maisel és a többiek székei közt ott a dr. Franz Kafka is. A híres Löw rabbinak a szobrát is láttam: inkább vajákos mutat, mint hittudóst. Ezt a csodatevő kuruzslót gondolom az itteni középkori zsidóság egyik végpontjának, a másiknak pedig a Habsburgoknak hitelező kereskedő-rabbit. Akkoriban itt volt a népnök a legbiztoságosabb Európában: Nyugatról is, Oroszországból is pogromok ütöttek erre őket. A XX. században a kései utódok fizettek borzasztó árat a helyváltoztatásért.

(Budapest, augusztus 20, este) A vár fölött a felhő: mint állón a kalapács Hiba húzódik fenvegetően a város fölé, az emberek nyugodtak: béke van. Mind-ez kiizánit: ez nem a számvetés ideje, csak az én agyam jár erre a mértékre, másoké nem. „A szabadság szent szavát aikamra parancsolólag többé nem veszem.”

A tüzijáték ágyúörgései ostromot sejtetnek, a győzelem érzése ritka vendég erre. A gladiátorviadal inkább alkalom, így húzza keresztül az ember a politika számítását. Széchenyi szobra alatt álltam, s többször felnéztem rá: rezzenéstelen arccal figvelt, de nem nyugodtan. Nem a győztes nyugalmával. A felvilla-

nó fényben hol feltárult, hol elborult az arca: akár a lellemé, akár az országnak.

(A Kondor-kiállítás) A látható jelen három témája a képein: Auschwitz, a bombázás és az 1972-es müncheni olimpiát merénylet. A pálvája a Dózsa-sorozatához hasonlít: iver, akár a felkelés! Auschwitz a megcsontított, idegekre bontott test átível a szögesdrót fölött. A két vászonra fölvetülő, nagy szörnvrájból mintha egy csapdába esett ember látszana; a három, 70-es évekbeli csodálatos corpus; a szenvedés színei: A csigalépcső a pokolba visz, Kis szárnyas oltárai a felvidéki templomokban látott nagy társaikra mutatnak: azok felé tart az egész életmű.

(A Kisfaludy-Strobl-kiállítás) Kondor és Kisfaludy-Strobl kiállítás közt egy emelet van a Galériában. Mindkettő e századról szól, s nincs egyetlen közös vonásuk se. Kisfaludy-Strobl a 10-es években kurdót leányt, a 20-as években táncoló kurucot, az 50-es években gvári munkást, tengerészt csinált. Zsidó nagypolgárok portréi, a Horthy István-émlék-mű terve, majd néhány hónapra rá a Szabadságszobor. Azt, hogy kitűnő szobrász volt, mutatják egyszerű alkotásai: az „Iászs”, az „Ad Astra” a Kodály portré. Jellemének arca a századra út, amelyben élt. Kísértetiesen hasonlít rá.

(A Szőnyi István-kiállítás) Merészség, franciás elegancia és pannón nehézség egymás mellett: végtelen a felszínen harmonikus életműben. Az „Esernyők”, az „Uszályok” mögött mintha más művész állna, mint a dunakanyari képek készítője: az előbbiek villanásnyiak, az utóbbiak melankólikusabbak, elidőznek; azok a pillanat, ezek a hosszú órák képei. Kisitáliai színvázlatai Vas István „Római pillanat”-ának társai, pannóniai tájképeivel Takáts Gyula versei állnak rokonságban, bár azok teltebbek, színesebbek.

(Kolozsvár) Ha Erdélyre gondolkodok, együtt tűnnek fel fejemben helyek és művek. Kolozsvár és Cs. Szabó László novellái, csodálatos esszéje, az „Erdély”; a csikszögödi apró erődítménytemplom és Bretter György gyönyörű esszéje, a „Temetés Zsögödön”, Farkaslaka és a Tamási sirenleke, a Szervátuszok furagta „tiztonnás hegyi beszéd”; Brassó és Németh László eszmefuttatása arról a „Magyarok Romániában” című Tanú-füzetben, hogy Románia sorsa azon dől el, hogy elerdélyesedik-e, vagy elregátosodik, hogy a Nyugat vagy Bizánc örökségét veszi a nyakába. (Így merült föl: Brassó vagy Bukarest legyen a főváros.)

Kolozsvárra érve valami befelé húz a városba, a Szent Mihály-templom tövébe, a Mátyás-szobor elé (barátom meséli: két éve fegyveres nő századok felvonulását nézte itt végig), a torony nélküli református templomhoz a Farkas utcába, amelyben körben ott függnek az erdélyi családok: Bánffyak, Beldiek, Bethlenek, Telekies cimerei. Menedékkert kerek tőlük, s kapok, a fejedelemség utolsó intése ez. Innentől oldódik bennem az félelem, megszűnik a gyomor enyhé remegése, amely eddig kísért a határtól kezdve.

Legutóbb Kolozsvárot egész nap esett az eső, mi könyvesboltokba és az antikváriumba szaladgáltunk. Méliusz, Bretter, Cselényi Béla a polcokon, egymás mellett. Az erdélyi könyvtárpítők jutnak eszembe: a több kocsidereknyi kötet, amely szekereken jutott el Bécsből, Krakkóból Kolozsvárra. S a néhány könyv, amely az én holmijaim között.

TAKÁCS JÓZSEF

Meghatalmazás

Ajánlott levelet hoz a postás, az „Egyetemi Újság szerkesztőség”-nek címezve. Fel akarom bontani, de figyelmeztet, hogy előbb alá kell írnom az átvételi elismervényt. Alá akarom írni, mikor megkérdezi: van-e meghatalmazásom? Mire? — kérdezek vissza. Hát arra, hogy átvehetem. Mondom, hogy nincs. Akkor nem vehetem át. Rendben van, mondom, de hát akkor ki veheti át. A felelős szerkesztő. De ő éppen nincs benn, mondom, különben is, neki sincs meghatalmazása. Az baj. De hát, próbálom menteni a helyzetet, a levél a szerkesztőségnek szól, én pedig a szerkesztőség munkatársa vagyok. Mindegy, nem vehetem át, ha nincs meghatalmazásom. Akkor mi lesz? Meghatalmazás kell, nincs mese. Postásunk aztán ki-tölt egy értesítőt, miszerint a kezemből levő levelet az „Egyetemi Újság Szerkesztőségé” átveheti a postahiva-

talban. És visszaveszi az ajánlott levelet. Másnap a szerkesztőség titkárnője bemegy a postahivatalba, hogy átvegye a küldeményt. Nem adják. Hozzon meghatalmazást. Mi-lyen meghatalmazást? — kérdezi. Hát amivel a felelős szerkesztő igazolja, hogy ő a felelős szerkesztő, azaz jogosult a levél átvételére. Ehhez egy nyomtatványt kell kitölteni, amin például az található, hogy a felelős szerkesztő önmagával való azonosságát igazolhatja a bíróság, a rendőrség, a tanács és nem tudom még ki. Mivel ezek a szervek nincsenek elérhető közelségben, a szerkesztőséggel egy épületben levő pártbizottság vállalkozik az igazolás kiállítására. A titkárnő újra bemegy a postahivatalba, hosszas könyvelés majd aláírás után kap egy nyomtatott igazolványt, miszerint a szerkesztőség címe-re érkező ajánlott küldeményeket mindenkor át-

BELÁNYI GYÖRGY

Szeptember 24. Már a kora reggeli órák óta lázban égtem a város. A szökőkút körül ólalkodó fiúk egymás kezét szorongatták, a lányok — nem tőpőge az időjárás viszontagságokkal — Bikinire vetkeztek körülöttük, pirosposztag arcukról vastag sugarakban patakzott a feszült várakozás, de még a Tisza-part algyői szakaszán öngyölkök is tángabugyt és melltartót öltöttek (pedig az arrafelé, mint ismeretes, nem szokás); egyszóval az egész Város egy nagy Bikini volt, hogy ily merész és szürrealisztikus hasonlattal éljek.

A várva-várt intellektuális coitusra este nyolckor került sor, nem is akárhó, hanem a József Attila Tudományegyetem ez alkalomra zsűföldésig megtelt KISZ-klubjában; jó nagy taslit adván mindazoknak, akik azt merészelik állítani, hogy

Bikini

az egyetemistákat nem foglalkoztatja a kultúra.

A kultúréhes egyetemisták meg-megújuló tapsvihara, valamint önmaga dicső-fénye közepette fellépő Bikini együttes, mely újabban a frappáns Balkán Brothers néven műveli az emberfőket, fergegees gitár-és dob-szóval, virtuóz vokállal, felejthetetlen polifóniával kápráztatta el a hálás közönséget. Önironikus szerzeményeik („Oh, a zrt”-est-tálya jók leszünk”, „Jól besült a mutatvány, a produkció rosszul sikerült”) dialektikus egységet alkotnak merész társadalmi-kritikát tartalmazó ópuszáikkal („Amerikából ma bejön ide a zene”, „Lángosképu állat a babám”); ez utóbbi főleg a hölgyek körében fogadtartott nagy ovációval. A kon-

cert csúcspontján, amikor a basszusgitáros az addig permutálgatott három hang mellé egy negyediket is sikeresen interpretált, valóságos hangorgia szórakoztatt el a közönséget. Az extázisig fokozódó hangulatot az egyes számok közötti rendes az együttes vezetőjének okos szavai, mély és szellemes humora vezették le.

Fergegees koncert volt, csak így tovább, Ferő csak így tovább, balkáni fiúk, előre a magyar, majd az egyetemese kultúra oromzatainak végső megostromlásáig! (Bár ha még sokan így folytatják, lassanként nem nagyon lesz mit.)

(Az itt említett Bikini-koncert oly szelsőséges nyilvánulásokot váltott ki, hogy az együttes vezetőjét nyilatkozatra kértük fel — önmagáról, az együttesről és zenéjükről. Hogy mi volt a válasz? A 8. oldalon olvasható — A szerk.)

OREGON

Legutóbbi számunkban részletesen ismertettük az e félévi dzsessz-programokat. Most örömmel tudatjuk, hogy ez újabb, „csémegé-” igékező koncerttel bővül. Október 15-én este 8 órakor ugyanis az Ifjúsági Házban a világ élvonalába tartozó Egyesült Államok-beli „Oregon” kvartett fog fellépni.

A formáció, melynek tagjai Ralph Towner (gitár), Paul McCandless (fúvósok), Collin Walcott (szitár és ütőhangszerek), valamint Glen Moore (bőgő), 1970 óta változatlan felállásban játszanak együtt. Mivel az együttes többi tagja klaszikus iskolán nőtt fel, egyéni hangvételű és stílusú zenéjükben sajátosan ötvöző-

dik az európai barokk zene a hindu dallamokkal és az amerikai dzsessz-zenével. Kellemes estének, nagyszabású koncertnek ígérkezik, minden dzsesszkedvelőnek ajánljuk. (Képeinken felül balról jobbra: Paul McCandless, Glen Moore; alul balról jobbra Ralph Towner és Collin Walcott.)

Derült égből a glossza

Örülünk, mert végre örülhetünk kedves Olvasóim. Idézni fogok. Imé: „... az alsó és középfokú nevelési-oktatási intézményeknél 1984. szeptember 1. napján munkaviszonyban álló főfoglalkozású, időszaki főfoglalkozású és rész-foglalkozású pedagógusok alapbéréét fel kell emelni.” Azt hiszem, világos a beszéd. Fel kell emelni. Szeretek ilyet olvasni, hiszen ritkán olvashatok ilyet. Úgy érzem, érdekes volt ezért felvagni a Művelődési Közlöny 1984/16. számát (hisz tudjuk, hogy e létfontosságú információkkal megtűzdelt zengemény ugyan félbe-negyedbe hajtva, ám föl nem szabadlva jut el rendre az érdeklődőkhöz, tehát csak azon hír-éhesek olvashatják, akik nem restellik bicskájukkal elfelezni-elnegyedelni ötlet), mert ennél még többet is, megtudhatam. Látsatok csodát: a művelődési miniszter kézigyével ellátott utasítás konkrét összegeket is tartalmaz. Leszögezi, hogy a pedagógusok minimálisan kötelező béremelése 200 Ft (képesítés nélküli pedagógus) és 400 Ft (egyetemet végzett tanár) között kell magasztosulni. Természetesen lehetőség nyílik a differenciálásra is, melynek kapcsán egyes kiválóan okítók 500, uszkve 600 jó-magyar forint

Strike

emelésben is részesülhetnek. Szinte már csak frissen mosott fehér ingemben, nyakkendő köté merészem kinyitni a Népszabadság szeptember 2-i számát, ahol még ennél is szívet melegenítőbb hírekhez juthatok, s jutok is. A Szovjet-unióban történő árleszállításokról szól az MTI közleménye, mely szerényen a legvégén megjegyzi: „Szeptember 1-től 30-35 százalékkal nő a pedagógusok fizetése — ez hatmillió embe-berit érint, és évi szinten három és fél milliárd rubelt tesz ki.” Le kell ülnöm, hogy rágyújtsak egy Sophianaera, bár a fentiek tudatában — mint leendő tanár, itt, Magyarországon — erősen fontolgatok néhány doboz Astort; ki tudja, mi jött rám. Higgyétek el, meg sem fordul a fejemben, hogy milyen jó lesz ezután az egyetemi tanároknak, akiknek a segédmunkások (mint e bérendezés után azonos jövedelműek) vissza fognak köszönni; arra sem gondolok, hogy talán nagyobb lehetett volna a béremelés, ha fél évvel korábban lépek be a szakszervezetbe; ta-

valy végzett barátom esete pedig még legütökösabb gondolataimban sem jön elő, ő ugyanis azért nem vállalta el a számára felajánlott egyetemi tanársági állást, mert 2800 Ft kezdőfizetést tudtak volna, csak számára biztosítani. (Azóta ebbe a státuszba nálá jóval szerényebb képességű évfolyamtárs került, de ezt tényleg csak zárójelben jegyeztem meg.) Felállok, s — hogy írásomnak emberközeli tartalmat adjak — szép komótosan elnyomom a pécsi dohánypári centrumban készült cigarettámat, pedáns módon kiürítem a hamutartót, lefújom a minden igyekezetem ellenére asztalomra szállott nikotin-szemcséket, visszaülök, s teljesen véletlenül elkezdem böngészgetni a Magyar Hírlap augusztus 30-i számának címdolaját. „Amerikai pedagógus-sztrájk” címszó alatt a következő mondat üti meg, mint Kajdi János „annak idején kongói illetőségű ellenfelet”, meghatottságtól könnybe lábadt szememet: „A legnagyobb pedagógus-sztrájk egyelőre Illinois állam több iskolai körzetét sújtja, ahol a tanítók és tanárok béremelést, a bérendszert reformját követelik.” Mi lehet ott!... —di—ván